

ZORIONDUN BARRIA:

*Maria Baouardy, karmeldarra:
Jesus Kurutzekoaren Maria
(1846 - 1878)*

Domingo Iturrate, Dimako semea, altaretara jaso ta ama-bostgarren egunean, 1983ko azillaren 13n, joan dan gizaldiko mojatxo bati emon eutson Aita Santuak omen bardiña: Maria (edo Miriam) Baouard moja karmeldarrari. Barrero bete zan domeka orretan Vaticanoko plaza ikusgarria alde guztietatik etorritako kristiñauz. Nondiko kristiñauak ez ete ziran an? Italiar eta erromarrak, esan bearrik ez. Moltzo anditan agertzen dira domekero Aita Santuaren aurrera. Urtea Urte Santua dala-ta, barriz, egunero doaz ango San Pedro eleizara, Ate Santua deritxonetik barrura sartuta, penitentzizko ikustaldia egiten.

Baiña, oraingoan beste talde batzuentzat da aurrerengo lekua. Israeldik, Jordaniatik, Siriatik etorritako kristiñauak, an dira euren jazkera aparteko ta nabarmenaz nondik etorriak dira argi esaten. Eurena dabe, euren errialdean jaio ta illa, Zoriondun Barria. Taldetxo bat Indiatik etorria da. Mangalorera aldatuta, an profese egindako mojatxoa izan zalako, eurena dalakotzat daukenari euren omenalditxoa egiteko asmoz etorri dira. Beste talde bat, neskameak, etxe-serbitzariak osatzen dabe. Neskatotan, ogei urte egiñ arte, neskame ibillia izan zan Miriam, eta euren artekotzat omendu gura dabe.

Aita Santuak aparteko eguna artu gura izan dau mojatxo onentzat. Aita Domingo Irukoiztarrak, esaterako, beste Zorion-

dun lagun bigaz batera izan eban bere egun andi ori. Gaurkoak berea dau egun osoa. Zergaitik ori? «Arabiar loratxo» au Jesukristoren errialdekoa dalako, eta Erromako Eleizeak Sortaldeko kristiñau bati lenengoz omen au egiten deutsalako. Lenengoz dakar altaretara Sortaldeko kristiñau bat, Antxiñako aldietakoak, asko bai asko dira santutzat artuta altaretan gurtzen doguzanak, Andra Maria gandik eta apostoluetatik asita. Baiña aspaldiotan Eleizeak orretarako legebide barriak ipiñi dituen ezkerro, ez dau Sortaldekorik santu edo zoriondun autortzeko aukerarik izan. Lenengoa, gaurkoa, arabiarren odolekoa, Nazarete ondoan jaió eta Belenen il zana, Maria Baouardy, moja karmeldarra, Joan Paulo Aita Santuarentzat pozgarri izan da aukera au izatea, eta ez gitxiago Jesusen erritarrentzat eta arabiarren arteko kristiñauentzat, aurki.

Karmengo Amaren alabetakoa izan dan ezkerro, Zoriondun barri onen barri emotea ez da bape ez jagokona KARMEL aldizkari oni. Eta euskaldunak gareanez, arabiarren loretxo onen bizitzan euskaldun batek baiño geiagok euren lorratza itxi ebela jakitea jakingarri egingo jakula uste dot.

Bizitza, labur esanda.

Ez zan luzea izan Maria Baouardy onen bizia, ogetamabi urtekoa. Aitatu daiguzan punturik urtenenak. Abellin, Nazaret ondoko erritxoan jaió da, 1846ko urrillaren bostean iru urteko dala, umezurtz gelditu, eta umezaroa neketan eroan dau. Neskató egin daneko, Kristori eskiñi deutso bere biotza, eta eskintza orri leial erantzutearren, odola ixuri bearra jazo jako. Arrezkerro, neskame bizi izan da ugazaba kristiñauen etxetan, Alejandriatik Jerusalemara, Jerusalemetik Beirut-era, eta emendik Marseillara. Olantxe, ogei urte egin arte. Marseillan moja sartu nai, eta moja-etxe bitan jo dau atea. Gauza arrigarriegizkoak ikusten jakozalata, barruko mojetarako egokiagoa dala-ta, kanpoan itxi dabe moja-etxe bietan. Orduan Pabeko karmeldar mojetara zuzendu dabe. Emen, nobizia dala, Mangalore-n karmeldegi bat sortu nai daben moja-talde bateko lagun egin dabe, eta 1871-n antxe, In-

dian, Mangalore orretan egingo dau profesa. Ez dau an be luzero egoterik. Urrengo urtean, 1872-n Pabera bialtzen dabe atzera; eta andik iru urte barru barrero be itxasontzian da, Belen-era, bere errialdera joteko, eta bertan Karmeldegi bat sortzeko. Iru urte egiten ditu Belenen eta bertan ilgo da 1878n, 32 urte dituala, etxeko langille batzuei iturriko ura eroakeran laprastada bat eginda, ortik sortu jakon gatzetik.

Orra, labur esanda, mojatxo onen bizitzea. Baiña bizi labur orretan santutasunezko erakutsi eta argibide andiak emon ditu. Beti apal eta guztien mendeko egon da, baiña apalen goratzaille dan Jaungoikoak neurri barik ixuri ditu bera argi eta doaiak arima orren gaiñera, eta doaiok, batetik Maria Baouardy-ren arimea aberastu, garbitu, sendotu eta santutu egingo badabe, besetik bildurre ta kezkea sortuko dabe ingurukoen artean, eta berari be kurutze nekagarri biurtuko jakoz.

Eskolarik ez, baiña Espiritu Santuak argitua

Guraso barik eta eskola barik azia izan zan Maria Baouardy. Baiña Espiritu Santua izan eban maisu eta argi emoilie beti. Jaungoikoaren laguntza ta indarra argi ikusten dira. Zoriondun barri onen bizi guztian. Ume-umetarik asita. Eta bai berak bear be. Amar anai-arrebetarik amaikagarrena izan da. Zoritxarreko gurasoak izan ditu. Lenengo amar seme-alabak ia jaio barritan il jakez. Amaikagarrena il ez dakien, fede biziko kristiñauak dirata, Andra Maria gana jo dabe, eta alabea bada Maria ipiñiko deutse izena, eta semea bada, Paulo. Biak izango ditue, alabea ta semea, Maria ta Paulo. Baiña, alabeak iru urte ditueneko gurasoak il dira. Orra, Maria ta Paulo umezurtz. Maria osaba batek artzen dau, eta laster beragaz Ejitora eroan, Alejandria urira. Emen aziko da umea kaskondutxo egin arte. Osaba ori gurasorde dau, eta beronek zuzendu gura dau neskatoaren etorkizuna. Sortaldean oitura ebenez, berak ezkon-laguna aurkitu, eta al-bait ariñen ezkondu gura leuke. Baiña neskatoak ez dau ezkonlagunik nai. Kristori eskiñita daukoz bere bizitza ta birgintasuna, ez dago atzerarik egiteko. Ikaratuta gelditu da osabea. Alaba-

orde ain apal eta esanekoak ori egin bear berari? Sartalde atan gurasoak ez dagoz olangorik ikusten oituta. An neska gazteak gurasoen esanera egotea besterik ez dauko. Osabeak gotzaiaganaiño joko dau alaba-orde, orren gogoa aldatzeko. Baiña alperrik dana. Mariarentzat Jaungoikoaren deiari erantzutea beiñago da Obispoaren esana egitea baiño. Osabeak be ez dau naita nai ez bere asmoetara ekarri. Baiña andik aurrera ezin dautso lengo maitasunik erakutsi, gorroto artu deutso eta etxeko neskame guztien azpiko jarten dau. Ez da Mariarentzat egoera atsegiña, eta, bein, bere erabagia artu dau: osabearen etxea itxi eta Paulo bere nebea artu daben osaba-izekoakana joatea, adiskide daben musulman baten laguntzaz.

Ez deutso ondo urten musulmanagana joate orrek. Bereala asi jako, neskatoari atsegin izango jakolakoan, kristiñauen aurka txakurrenak esaten: «Gizon gaiztoa ire osaba ori, kristiñau txakur ori, alango ori!» Neskatoak ezin dau gogoz entzun olangorik. Berotu jako musulmana eta bere ezpateaz, zimitarraz zemaiko asi jako. Zemaika bakarrik ez; jo be egin dau. Bere bizi guztian gelditu jakon Mariari orduan musulmanak saman egin eutsan ebagiaren marka. Odola eriola konortea galdu eban neskatoak, baiña orduantxe sumau eban argien lenengoz Jaungoikoaren eskua bere, gaiñean, eta olantxe sumauko dau beti adorea, poza ta argia emoten, bizitzako unerik larrietan.

Musulmanagaz alde egiteko asmo orrek uts eginda, Alejandro gelditu bear izan dau neskame, beste kristiñau baten etxean. Eta neskame-bizitza ori eroateko doa gero Jerusalemara, eta Jerusalemik Beirutera, eta gero, Beiruten bertan euki eban ugazabak eroanda, Marseillara. Olantxe doaz Mariaren gaztetako urteak amalau urte ebazanetik ogei urte egin arteraiño.

Guztien arrigarri da neskamearen bizitza. Apala, esanekoa, langillea, bere eginbearrak betetan zeatza eta zolia. Maitagarriago egiten dau bere aingeru-itxurak. Aren begikune argia eze-lango azpikeririk bako umetxo batena da. Zerutarra geiago dirudi mundukoa baiño. Alan be, ez dau iñon eskolarik artu. Ez

deutsoe orretarako aukerarik emon. Bere jakituri guztia eleizan entzundakoa dau, dotriñan eta eleizako itzaldi eta otoitzetan ikasia. Eta Jaungoikoak goitik emona. Neskame dala asi da, nozik bein, otoitzean konorte barik gelditzen, ezkutuko indar batek artuta lez, inguruan daukan ezegaz konturatu barik. Santu andien konorte-galtzeak, otoitzean zurturik gelditzeak ete dira? Beintzat olango aldietan arrigarritzko otoitz ederrak urteten deutse agotik. Gauza arrigarriagoak agertuko jakoz laster eta ez dau orregaitik inguruan kezka txikirik sortuko.

Moja Karmeldar

Marseillan bide barri bat artuko dau Mariaren bizitzak. Mojategi baten sartzeko gogoia egin jako. Bere arimearentzat arnas-leku egokiago baten billa asi da. Mojategi bitan deitu dau. Maitagarri egiten jake «arabiartxo» aingerua. Guztiz ona, apala eta lanerako zolia dirudi. Baiña, konorte bako aldikada batzuk izaten dituala-ta, kezkea sortzen jake. Bildur dira noizik bein ikusten jakozan gauza arrigarritzko orrek parte onekoak ez ete dituen. Barruko mojategien baten sartzeko ohea dala-ta, kalean itxi dabe. Nora joko dau? Barruko mojategi batera, Frantzia barranean dan Pabeko karmeldegira.

Paben jantzi dau andik aurrera il arte eroango dauan moja karmeldarren soiñekoa. Baiña ez buruausterik emon barik. Mariak doan leku guztietan sortzen dau, bere aingeru-arpegia ikusita, maitasuna batetik, eta jazoten jakozan gauza nabarmenak, arrigarriak, ikusita, kezka ta bildurra, bestetik. Ez ete da arazo au beingoan argituko? Ez da goizetik gabe erabagiteko auzia. Baiña orretan saiatuko da Baionako gotzaitegia, arazo ori aztertzeke batzordea jarrita. Gauzak aztertzeke bidean doazen bitartean, profesia egin aurretik, Pabeko nobiziari beste erri-aldakuntza bat jatorko. Moja-mordo bat da Pabetik Indiara joateko, Mangalore-ra, mixio-erri atan Karmeldegia bat sortzen. Euren artean daroe «arabiar mojatxoa». Paben koruko mojatako artu dabe bera. Koruko errezu ta kantuak ganoraz egiteko, eskolea bearko dau, eta ori be emon deutsoe. Baiña Mangaloren mojageiak berak

bere burua beste egiteko batzuetarako egokiagotzat daukala ta, moja legaen arterako gelditu da. Bere borondatez eta eskariz. Mangaloren egin ditu nobizi urtean, eta bertan profesia be, Jesus Kurutzekoaren Maria izentzat artuta. Mojatxo ona da, serbitzaria, apala. Aingerua dirudi. Maitagarri egiten jake moja-lagunai. Baiña aren extasiak, konorte-galtzeak, arri eginda gelditzeak lege onezkoa ete dira gero? Ez ete dauke deabrukerien bat? Bada ezpada be, ez ete dabe mojatxo ori Europara bialtzea onena izango? Pozik dagoz moja lagunak lagun ain ona, ain txeratsua eta maitagarria euren artean eukiteaz. Baiña bada ezpada... mirarizko ainbat gauza arrigarri daukazan ori urriñago ta obe. Eta Pabera, lengo lekura bialduko dabe. Lekurik egokienera.

Ango eleizeak, Baionako gotzaiñak atarako batzorde bat ipiñita, ez dau, bada mojatxo onen gauzak Jaungoikozkoak ala deabrukerizkoak dira argitzeko ardurea artu?

Maria Pabera biurtu daneko, Baionako batzorde orri buruauste barriak agertu jakoz. Mojatxoak aldikada txarra igaro dau. Orain ez dira bakarrik estasiak, konorte-galtzeak, etorkizuneko gauzak iragariteak. Aldikadatxo baten egun baltz ikaragarrikoak izan ditu. Deabruak artuta dagoala dirudi benetan. Baionako batzordeak dana aztertu bear ko dau, bear dan beste teologo eta gizon jakitun laguntzaille artuta. Azkenengo erabagia Mariaren aldekoa izan da. Ez dago aren bizitzan deabrukeririk ez dago Jaungoikoaren eskutik etorrikoa izan ez leiteken jazzerarik, aren arimeari garbiketaldi gogor bat emoteko, antza danez. Arrezkero, Baionako gotzaiña. Lacroix jauna Pabeko mojatxoaren miresle egina gelditu da.

Belenen, il arte

Indiatik Pabera etorrta, iru urte egin ditu Mariak bertan. Urrengo erri aldakuntze bere borondatez egingo dau. Jaungoikoak ipiñi deutso gogoan karmeldegi bat sortu bear dala Belenen. Eta berak be ara joan bear ko ei dau. Au mojatxo apal, ix! eta besteen esanera egoteko oiturea daukanaren azartasuna.

Lentxoago Indian egin dana, zergaitik ez Jesukristo jaio zan lekuan? Baionako obispoari agertu deutso asmo ori, Jaunaren beraren borondatea dalako ori. Obispoak berak izan bear ei dau arazo orren bultzatzaile ta eragille. Obispoak berak idatzi bear ko ei deutso Aita Santuari bear diran baimenak eskatzeko.

Baimen guztiak lortuta, 1875n, an da Belenerako bidean moja-mordotxo, Maria «arabiartxo», Jesusen errialdekoa lagun dabela. Orain arte, bestek erabilli dabe Maria erbestez erbeste; bestek eroanda egin izan dau ainbeste oster. Orain bera da eragille; berak eroanda doaz guztiak, moja ta eleiz gizon. Baiña ez doa iñongo erbestera, beretarren errialdera baiño. Salbatzailearen errialdera. Ara doazen moja guztien artean bera da azkenengo ta gazteena; ez dau ezelengo aginpiderik, ez da ezer; baiña guztiak bere esanera doaz. Berak esan dau karmeldegi ori non egin bear dan be. «Ez Belenen uribarruan, uriak aurrez aur daukan, tontortxo baten baiño». Jaunak esango ei dau non. Ara eltzean uso-aldra bat ikusiko ei dabe, eta uso orreik geldituko diran lekuan. Alan esan deutso Jaunak. Eta geiago be badiño: «Ez-tot nik mojatxe ori amaituta ikusiko. Lenago ilgo naz, lenago alde egingo dot zerurantz».

Belenen bere erritarren artean dago, etxe barri egiten dan bitartean biziteko artu daben bein-beiñeko etxe baten. Eta arabetarren izkuntza dakien bakarra dan ezker, ezelango aginpiderik ez badau be, bera dabil karmeldegi barriarentzako lekua erosteko artu-emonetan, eta bera dabil etxegintzara datozen langilleakaz berbetan, eta askotan onei euren lanetan laguntzen.

Amaitu bariik dagoan arren, urrengo urtean egingo eben moja-etxe barrian sartzea, azillaren 21n. Jerusalem Patriarkaren laguntza osoa dauke. Patriarka ori Karmeldegi barriaren aurkako ia da oso, baiña Maria ikusi eta ezagutu ebaneko bestera aldatu eban gogo. Aren aingeruzko begikunak ain egin eutsan eraso indartsua! Batez be mojatxo orrek otop otopan esan eutsanean, lenengo egunean: «Ene, nik aspalditik ezagutzen zaitut zu, Indian nengoala, neure laguntzaile izango zizalaketat erakutsi

zindustanean».

Belendik oindio beste, egazkadatxo bat egingo dau, il aurretxoan. Bere borondate eta eragitez au be. Nora? Nazaret-era, bere jaioterri aldera. Jerusalengo Patriarka danagaz itz egin dau. An be ez ei da Karmeldegi bat txarto etorriko. Patriarko orrek be ez dautso txarto eritxi eta baimen guztiak lortu deutsez, iru moja joan daitezcan ara, Maria tartean dala. Bidali orrek emongo deutso bere erria, Abellin, ikusteko erea be, aspalditik lenengoz eta azkenengoz. Nazaretoko karmeldegia urteak geroago eregi-ko da, baiña gure Maria dau eregiletzat, beronena izan zalako etxe ori eragiteko lenengo asmoa.

Belenekoa be, berak iragarrita eukanez, ez dau dana amai-
turik ikusiko. Eta ementxe ilgo da, 1878ko agustuaren 26n, etxegifien eragoyoen langilleai iturriko ura eroaten joiala laprasta-
da eginda, besoa ausi eta ortik sortu jakon gatxetik, pasmotik. Lau egun egin zituen geixorik. Azkenengo orduan an zituen la-
guntzaille etxeko kapellau, eta fraile konfesorea, eta, azkenez, Jerusalengo Patriarka jauna, azkenengo sakramentua, geixoena, oleaz ziñoa emoteko.

Olantxe joan zen lurreko bizien artetik, 32 urte zituela, gaur Zoriondunen artean daukagun mojatxo au, «Arabiar Loretxo» au, bere tolesbako izakereaz, bere apaltasunaz, bere on egingureaz, guztien begiko eta maitagarri izan zana. Arritzekoa da: ikusten jakozan gauza arrigarriak zirala ta, bildurrez, bada ezpada, kalean itxi eben mojak be, andik gerotxoago damututa gelditu ziran, parka eskeka, arima ain onari abegi ohea egin ez eutselako. Ori jazo zan Marseillako mojakaz, lenengo artu eta gero kanpoan itxi ebenakaz. Eta bardin, Indiako karmeldegikoa-kaz. Pozik andiena erakutsi eben gero guztiak, Baionako gotzai-tegiko batzordeak Mariaren aldeko epaia emon ebanean. Kez-kak sortzeko arazoan zan, eta ez errez erabagitekoa. Zoriondun egiteko be, ortik etorri da eragozpenik andiena. Eta aparteko batzordeak ipiñi ditu Erromak be, teologo eta sikoloak osatuak, dana zeatzago aztertzeko. Teologo ta sikologook be aldezko era-

bagia emon dabe.

Etorkizuna iragartek

Etorkizuneko eta urruneko gauzak ikusi ta iragarteko aparteko argiak izan zituen. Eta esan leike, lenengo lenengo, bere bizitzako joan-etorri ta gorabarak iragarri zituela. Neskame bizi izan zan urteetan, bein, amabost urte zituela, Jerusalem Kristoren illobira joian baten, gazte bat egin ei jakon lagun. Berba ta berba, alkarri ezaupidea emoten asi dira. Biak sartu dira eleizan, otoiz luzea egiten. Eta andik urtekeran, gazte orrek ba ei diñotso: «Gauzatxo bat esan bear deusut: zu egunen baten Frantziara joango zara; an moja egin, eta Indiarra bialduko zaitue. An ikusiko dogu alkar. Atzera Frantziarako bidea artuko dozu, eta azkenez, onako, Jerusalem alderako». Nor zan gazte ori? Tobiasen bizian lez, zeruko mandataria, aurki. Eta Indian barriro etorri jakon gazte barri-emoille ori. «Zoaz Pabera, dinotso: baiña luzero barik, Gabonak Jesus jaio zan errian egingo dozuz».

Egiatzko biurtu zan Belengo karmeldegia sortzera joiazanean esan ebana be: ez ebalá amaituta ikusiko, eta ez zituela bertan iru urterik gora egingo.

Bere burua «ezerez utsa» egiten eban arren, eta bere extasiak eta lozorrotzat eukazan arren, eta besteri jazoteko ziran gauzen argirik izaten ebanean, ez ekian bere barruan ixillik gordetan. Iru aldiz joan ziran Pabetik Erromara, 1868 inguruan, argibideak: Vaticanotik ur egoan alango kuartelean minak eukezala ipiñita. Erromak ez eutsen jaramonik egin: «Zer ete daki mojatxo ameslari zoro orrek emengo barri? «Baiña Mariak egia iñoan. Minak eztanda egin ebanean eta ainbat il, orduan konturatu ziran Erroman. Eta urrengo baten Pabetik beste minen batzuer abisua etorri jakenean, jaramon geiago egin eutsoen, zorionez.

Mangaloreko karmeldarren nausiak 45 urte baiño ez zituen, eta ez dakigu siñiste andirik emongo eutsan Mariari, urrengo urtean il zala iragarri eutsanean. Baiña Mariak esandako

epéan il zan. Nazaretera bidean jazo jakonak be aintzat artzekoa dala dirudi. Emaustik igarokeran, lagunartetik urtenda, an daku-se bera nonbaiterantza arin arin joaten. Atzetik jarraitu deutsoe, eta gelditu danean, ara zer diñoan: «Ementxe da Kristok ikasle biak aurkitu eta eurakaz apaldu ebaneko lekua». Egia ala ez? Arkeologoak esan beie. Eta zerbait esan dabe. Leku atan azpia jo ta sakontzen geroagogarren baten lan egiten ebenak, antxiña bateko eleiza baten ondakiñak aurkitu ebezan, beintzat.

Arrigarrietan arrigarria bera ilda urrengo urtean Belenen ikusi eben jazoeratxo au be. Karmeldegi barri bat egiteko leku billa Nazaretera joan ziranean, Karmel mendiraiñoko osterea egin eben, ango Karmengo Amaren Eleizea ta fraidetegia ikus-teko. Eta etxearen eta inguruko etxaldearen zaindari on batzuk ikusi zituen: txakur eder andi batzuk. Alangoxe txakur bat, baleuke Belenen! Lortu dau bat. Zaindari ona benetan. Ez egoan urreratzerik txakur orren baimen barik. Baiña berak jakin dau Pabeko andra bat, Belengo mojen laguntzaille eta ongille izandako bat etorriko zana. Bera ez da orduan biziko. Bera an ez dala ez deiola txakur orrek andra ongille orri ezer txarrik egin. Txakurragana joan eta badinotso: «Lulu (Lulu zan txakurraren izena), Lulu, ez gero Dartigaux andreari arrera txarrik egin! Okerrik iñori be ez; baiña andra ori datorrenean, beragana joan ta auzpez jarriko zaiakoz, eta oinetan mun egingo deutzazu. Aitu ondo gero». Eta zer jaso da? Urrengo urtean agertu da Dartigaux andrea Belenen. Eta atetara agertu daneko, an joako Lulu txakur andia ariñeketa baten, eta aurrean auzpez jarri ta sekulako poźkeriak egin deutsoz karmeldarren ongilleari. Barreari eutsi eziñik, pozik ikusi dabe or mojatxo ilbarriaren eskua, ilda gero olantxe agintzen.

Maria, olerkari

Maria ez zan eskolara ibilli. Iru urte zituela umezurtz gelditu zanean, osabeak aterpea ta jana, oiña ta soiña emon eutsozan, baiña eskolarik ez. Entzunez ikasi eban ekiana, Jaungoikoaren berbea mezan eta katekesian entzunetik eta Jaungoikoak itxuri-

tako argitasunetatik. Umetan, ez irakurten ez idazten ez eban ikasi, Pabeko karmeldegian, koruko mojatako ona zala-ta zerbai ikasi eban arte. Indiaro erotan ebenean, orraitio naiago izan eban korua itxi eta lega izateko gelditu, esan dogunez. Alan be, bere otoitzetan, estasialdian urtetan deutsoen otoitzetan, zeruko argiz beteriko jakitura, Espiritu Santuak ixuritakoa edo, agertzen dau. Ez zan alperrik bere bizi guztian izan Espiritu Santuaren gurtzaille beroa.

Baionako eleiz-arduradunak, mojatxoaren arima-barrua obeto ezagutu ta aztertzeke eginbearra artu ebanean, estasialdian entzuten jakozan itz eta otoitzak entzun ala jaso eta idazteke agindua emon eutsen aren moja-lagunai.

Eta orixe egin zan urte batzuetan Paben eta Mangaloren eta geroago. Olan daukaguz Mariaren barruko ainbat biozkada eta bere barrutik eriozan ainbat txinparta. Olan daukaguz ainbat otoitz labur eta bero, Jaungoikoaren aurrean arimearen ezereza eta pekataritasuna autzortzeke, Espiritu Santuaren argiak eta laguntza eskatzeko, Jaungoikoaren maitagarritasuna eta gizonon ezereza adierazteke, Jaungoikoak munduan zear ixuri eta landatu dituen edergarriak goratu ta eder esteke.

Ona puska batzuk: «Jauna, zure aldean utsa 1az ni, autsa, errautsa, arraren parekotxoa, ezereza». Guztien aurrean autoritzen eban bere eretxi au: «ezerez utsa» zala bera. Baiña ezerez utsa dala be, ez deutso bildurrik deabruari: «Neu naz neure deaburrik andiena. Neure buruaz ostein, ez deusat bildurrik beste ifiori. Oi, ene Jaungoikoa, zaindu nagizu neuganik, neu naz neure areriorik txarrena. Ene Jauna, badakutzu nire utsa, nire makaltasuna, nire dongakeria. Eskerrak Zuri Jauna, zer nazan autortzeke eta jakiteke grazia egiten deustazulako. Mirariak egitea baiña naiago eta obe dot grazi ori. Ez niri, Jauna, aparteko doerik emon, naikoa dot siñismen utsa. Siñismen utsaz ez dago arrokeririk. Beste doairik bakoa, ez-jakiña izatea grazi andiagotzat daukat».

Espiritu Santuari onela otoitz egiten deutso: «Bake iturri

zaitugu, arimen argi zaitugu; zatoz eta egidazu argi; gose naz, izan zakidaz Zeu janari; egarri naz, asetu naizu; ez-eukia naz, zatoz nigana eta aberastu nagizu». Eta beste onetara: «Zuk erakusten deuskuzu Jesus zer eta nor dogun. Zatoz nigana, Zu zara nire atsegiña; zatoz, Zu zaitut pozgarri; Zu zaitut neure bake, Zu neure indar, Zu neure argi. Zatoz eta argi egidazu neure egarria kentzeko iturria aurkitu al dagidan. Naiko dot zure tantatxo bat, Jesus nor dodan ikasteko. Beronek esan deusku ez-jakiñai agertzen zaiakezala... Ez-jakiñik ez-jakiñena neu nozu. Beste ikasbiderik, beste jakiterik ez deusut ezkatzen: neure barruan Jesus eza gutzeko argia ta jakituria gordetea».

Gaur munduan zear zabalduta dabil berari entzundak otoitz au be: «Espiritu Santu orrek, argitu nagizu. Jaungoikoaren maitasun-sua zarean orrek erre nagizu. Andra Mari, neure ama ori, egon zakidaz adi. Jagon nagizu; Jesusegaz batera, bedeinkatu nagizu. Gatx guztietatik, guzur-ames guztietatik, arrisku guztietatik aldendu nagizu».

Belenen zala, 1875n, oneko otoitz sutsu au entzun eutsoen: «Ez geiago, Jauna, ez geiago; naikoa da zoritxarrik. Geldi bedi zure eskua. Bigundu bekizu, bai, bigundu zeure biotza! Ikusi ondamedi au. Ez geiago, geldi; Bigundu bekizu biotza! Entzun guztien antsi ta negarrak. Gure oiuru ez gorrarena egin! Badakit Jauna, biotzak diñotsula ez joteko, baiña zure zulentasunak geiago egiten ete deusun nago. Naikoa da, Jauna, erruki zakiguz! Ezin biotz-beragoa zara, baiña zure zuzena izan bearra inpernua baiño gogorragoa. Baiña ez eiguzu guri esan zeure zulentasunaren legean, zeure errukiak agintzen deusunez baiño, santurik bakarra, zuzenik bakarra zeu zarean ezkerero. Naiago dot nik, eta naiago dabe nire anai-arrebak zure errukiaren aurrera agertu. Gure zulentasunik-ezak ez dau zure zulentasunaren aurrera agertzerik. Zure zulentasunaren legean epaitu bear baninduzu, non legoke niretzat eta nire anaiantzat inpernu naiko sikonik? Jauna, zure zulentasunaren aurrerako ez dago beste iñor zuzen danik Zeu baiño. Zuzena zarean ezkerero, ene Jaungoiko ori, erruki zakiguz guri zeure errukiaren andiz. Erruki zakiez

nire anaien oiua!»

Baiña ez uste Mariaren agotik beti soñu bateko otoitz eta berbak urteten dabenik, beti bere ezereza autortzeko, pekatuen parkamena edo arriskuatarako laguntza eskatzeko otoitzak egi-ten dituenik. Ez; soñu alaiagorik pozezkoagorik be badau. Izadiaren aurrean birloratuturik, Jaungoikoak bertan ixuri eta zabaldu dituen edergarrien aurrean, kanta kantari ekiten be bada-ki. Udabarriko gau baten, illargi ederraren argi zuritan, leiotik zerualdera eta inguruko landa-zelaietara begira aurkitu eben, goiko ta beko edergarriak ikustean, bere biotzeko poz eta gura-riak ixurtzen: «Orra, lotan dago mundu guztia. Jaungoikoaz aiz- tuta, Egillearen gomuta barik. Eta ona, izadi guztia Jaungoikoari gora ta goraka: izadi guztia, izar, zeru, zuaitz, landara, Jaungoikoa goratzen, eta gizona lotan. Jaungoikoaren onegiñak jakin eta es- kerrak emoten egon bear leukena lotan! Goazen, goazen mun- dura eta atera daigun lozorro orretatik».

Olantxe ustuten eban Mariak bere barrua bere estasialdi askotan. Estasiok ez zituen beti berbazkoak izaten. Eta Baionako gotzaitzegikoen aginduz moja-lagunak jaso eta idatzirik eldu ja- kuz ainbat olango otoitz eta biozkada. Olangoxe puzkaz eginda sorta loditxoa argitaratu zan 1922n. Arabiatar mojatxo onen ize- na idazle eta kritikoko askoren agotan ibilli da arrezkero. Sortalde- koen irudimena eta antxiñako profeten eta salmisten olerkari- antza aurkitu deutsoe eskola bako onen, iñor ezer idatzi bako mojatxo onen biotz-ixuri orrei. Eta errazoia emon deutse mo- jatxoak berak bein egindako autormenari: «Noizik bein neure biotzean txoritxo bat asmetan neban kantari». Txoritxo ori zein zan ez da gauza nekeza asmatzen. Berak ain benetan, lagun etor- teko dei egiten eutsana. Pentekoste-egunean apostoluak ain adoretu eta berbaldun egin zituena: Espiritu Santua, arimen ar- gia. Espiritu orrek laguntza emon eutsan utsik ez egiteko. Teo- logoak ez deutse aurkitu Jaungoikoaren berbaz bat ez datorren okerrik, eta literatura arloko maisuak berezko olerkarizat artu dabe, iturritik arako uraren, udabarriko loratxo barrien gozoa eta urten barritasuna aurkitu dautse Mariaren loratxo orrei.

Txoriak bere txintak lez jaurtiten ebazan Mariak bere otoitzaldietako biozkadak.

Eta alantxe jazoten jakola dirudi. Txoritxoak ez daki zer egiten dauan bere txinta-soñuak jaurtiten dituanean. Olangoxea ei zan Maria be askotan bere estasialdietan. Bera konturatu barik urteten ei eutsen berbak. Aldi ori joandakoan ez ei eban ezer gogoratzen. Alan be, olango estasialdiak, Jaungoikoak eragiñak badira, ez dira alperrik jazoten, mistikoak diñoskuenez. Arimearen barrua garbitu eta sendotzeko izaten ei dira: arimearen barruko indarrak arteztu, baketu eta tentu obean jartzeko, arima ori Jaungoikoaren graziak artzeko geiago egin eta gertuago egon daiten. Jaungoikoa egiten zan orduan Mariaren barruko jabe. Une orretan Jaungoikoaren mende jarräitzen eban bete betean. Itxura baten, orduan lozorro baten mende egon arren, Jaungoikoaren eskuetan eta Jaungoikoaren esanera dago. Jaungoikoaren esanera eta bere nagusien esanera. Arritzeko gauzea zan: mojatetik ama nausiak agindu orduko zelan etorten zan bere senera. Lotsa-lotsaturik etorri be. Lotan egon zalakoan, parka eske antzean. Berak ez eutsen olango estasialdi garrantzirik emoten. Baiña Jaungoikoak be bere eskutik eukan, eta bere argipean, ezer esaten ebanean sentzunezko ez zan gauzarik esan ez egian, gauza eder eta onurazkoak esateko. Eta ez ori bakarrik: literatura arloan ondo aituak diran askok arriturik gelditu dira Mariaren itzak dauken lirika indarrak. Eta ago betean olerkari-tzat autortu dabe. Beronen miresle izan diran idazle ospetsu batzuk aitatzea naikoa izan bedi: Julien Green, M. Barrés, J. Maritain eta Francis Jammes. Azkenengo onek eske beroa zuzendu eutsan Aita Santuari, arabiar loretxu au altaretara jaso izan zedin. Jammes au ta beste irurak be ez dira edozein gero literatura kontuan!

Maria ama nagusiaren esanera egote ori, barriz, ilda gero, bere gorpua ikusi zan argien eta arrigarrien. Asi dira mojak gorpua ilkutxan sartzen eta gorpuak kutxatik kanpora ateraten zituen besoak beti. Barruan sartu eta kanpora bertatik. Olantxe beti. Onetan burura etorri jake bizian nagusiaren esana esan or-

duko egiten ebala, Ama nagusiak bere izenean eta aginpidez besoak gelditu eukiteko agindu deutso. Esan eta egin. Andik aurrera besoak gelditu euki zituen kutxa-barruan. Ilda gero be, Mariak bere izena apal eta esanekoa esan dau ukatu. Ez da antxiña batego ipuñik. Ia gaurko egunetako egia baiño. Moja lagun guztiak lekuko.

Zoriondun barri au eta euskaldunak

Maria Baouardy oso arabiarra da, Nazaret ondoko sutausgille baten alaba. Baouardy itz orrek sutausgille esan gure ei dau; jaiegunetako suziriak egiten zituena ei eban aita, Gorka Baouardy. Baiña alaba onek ara-ona andiak erabili zituen bere bizi labur guztian eta Euskalerritik urruin barik dagoan erri bateraiño etorri jakun, Paberaiño. Ez zan Euskalerrian bertan sartu, baiña bai euskaldun batzukaz artu-emonean bizi. Euskalerritik eldu jakon bere arimako arazoetan argia eta bakea. Baionako eleizbarrutikoa da Pabe, eta Baionako eleiz gizonen gaiñera etorri zan aren arimako arazoetan argia eta bakea egiteko ardurea.

Asko izan ziran Baionako batzordeak Mariaren bizitzan argitu bearrekoak: estasiak eta konorte-galtzeak; olango aldietan esaten zituen otoitz eta berbak; deabruaren mendean egoala zirudianeko aldia; etorkizun iragarketak; oiñ-esku, bular eta buruan agertzen jakozan zauriak. Azkenengo au ez dogu aitatu oraintxarte. Askotan agertzen jakozan zauriok; eguenetan aunditu gorrizka bat agertu, barikuetan odoldu eta legortu eta joan. Ez eban bere izenaren geigarritzat bere asmo barik Jesus Kurutzekoak autatu. Jesukristoren zaurien maitale andia zan. Baionako batzordeak dana aztertu bear izan eban eta ez beingoan, ez dana ondo sakondu barik. Batzordearen erabagiak argi bai argi dagoz mojatxoaren alde, eta Baionako moja karmeldarren etxean dauke Zoriondun barri onen bizitza bat, eskuz idatzita, oindio argitara bakoa. Paben, santu euskaldun baten semeetako bat, Betharramdar bat, izan eban laguntzaillerik eta argitzaillerik leialena. Beronek idatzi eban bere konfesiñoko alaba eban orren bizitza-

rik zabalduenetako bat. Euskaldun jatorrizko onei, esker onez Belengo karmeldegia egiterakoan, berak be Kristoren errialdean sartzeko ateak zabaldu eutsezan, 1785tik 1877ra.

Baiña, zeatzago esateko, betoz izenak, euskaldun laguntzaille batzuen izenak. Lacroix izan zan Mariaren bizi guztian Baionako gotzaiñ. Eta esan bearrik ez, berau izan zala Pabeko mojetxoren gauzak ondo aztertzeke ardurarik aundiena artu ebana. Eta Mariaren alde agertu zana be bai. Beronek lagundu eutsan Belenerako bideak atontzen be, Aita Santuari Belengo karmeldegia sortzeke baimena eskatuz. Ez zan euskalduna, euskaldunen eleiz artzaiña bai baiña. Orregatik, izen au itxirik, goazen euskaldun garbiagoen izen batzuk ateraten: Bordaxar, Eleizeiri eta Intxauspe kalonjea. Euskaldunoi, bear bada, azkenengo au egingo jaku ezagunen. Lacroix gotzaiñaren sekretario dabil urte areitan. Baiña era batera, Baionako moja karmeldarren kapellau be bada, eta Karmelgo Amaren Ordenaren eta monja ta praille karmeldarren maitetzaille andia dala bere euskerazko liburutan erakutsi dau. Beraz ez da iñor arrituko Baionako Gotzaitegipeke karmeldegien alde ta onerako egiñ ala egiteke prest egongo zana. Gaiñera, esan daigun beste berritxo bat, oso gitxik jakingo dabena; Intxauspe kalonjea Karmengo Irugarren Ordenari bere izena emonda egoan, Jesus Kurutzekoaren Elias izen berriaz. Olantxe irakurten dogu Lazkaoko seme zan karmeldar bati bere *Le Verbe Basque* liburu lodi ederra eskintzeke idatzi eutsezan itzen azpian. Berak, eta beste biak, Elizeirik eta Bordaxarrek pozik eskiñi eutsoen euren laguntza Pabeko mojatxoari Paben, eta bere beste asmoak, Belengo mojategia sortzekeoa ta aurrera eroaten. Euskaldunok euron oiñarritxoa ipiñi eben Zoriondun berriaren santutasuna argitzen. Eta argi dago euskaldunen artean dogula Zoriondun onen goraberak jakiteke eta aztertzeke artxiborik osoenetakoa.

Baionako moja karmeldarrak, biotzez, 1983ko azillaren 13n, Erroman egon ziren, aurki. An egon ziran guztiekaz gogoz bar eginda. Pabetik, Indiako Mangaloretik eta Palestinatik joan ziran erromesakaz batera. An batu ziran neskame taldeakaz bate-

ra, euren bizimodua munduan eroan eban onen omenez.

Jesusen errialdeko erromesak euki zituen geien gogoan Aita Santuak be Maria Baouardy Zoriondun autortzeko beronentzat aparteko eguna izentau ebanean. Nazaret ondoan erne eta garatutako lorea izan da Maria. Ango Karmeldegien sortzaille. Bertan zabaldu dau bere eskua, bere erritarrai mesede egiteko. Ango umetxo bati egiña izan da Zoriondunen mailla au sortzeko bidea zabaldu deutsan miraria. Iru urteko umetxo bati egindako osasuntzea izan da. Izena ondo bertakoa dau: Khazneh Jubran Abboud. Jaio dan ezkerro, gatx tamalgarria izan dau: ibilli eziña, bere oin eta besoi eragin eziña. Bizakar azurretiko gatxa. Etxekoak euki gitxikoak dira, eta ez dakie zer egin: medikuten asteko ez dauke eskuarterik. Bai, oster, siñismena. Eta Maria au bitarteko artuta Jaungoikoagana jo dabe laguntza eske eta bederatzirenen bat asi. Zazpigarren egunean umearen oe aurrean otoitzean dagozala, ara non umea, oiñen gañean ez egoten ez ibiltzen ikasi bakoa, guztien aurrean oetik jagi ta ibiltzen asi jaken, eta osaturik gelditu bere bizi guztiko.

Aita Santuak beste asmo bat be euki dau egun orretan: Kristo jaio zaneke errialdeetan bakea eta anai-giroa sortzea. Mundu guztian bear da bakea eta bakegiro ori. Baiña, nai dan ori lortzeko Espiritu Santuaren arnas barria eta Zoriondun barri onen bizitzako apaltasuna eta asmo zindo garbiak bearko dira, alde bateko nai bezteko gizonen biotzetan.

L. Akesolo